

В. К. Борисенко

Ворожіння

ВОРОЖІННЯ – складова частина дохристиянської релігії українців. В. викликане бажанням людей дізнатися про своє майбутнє, успіхи, перемоги. Здавна до гадання вдавалися усі верстви населення: вояки, володарі, мандрівники, скривджені, пограбовані, закохані. Потреба породила спец. «професії»: волхвів, відьом, ворожбитів, чарівників, знахарів. Для В. використовувалися рослини, тварини, вода, вогонь, нутрощі жертов. тварин, про що згадується ще в «Ізборнику» (1073) князя Святослава. В. використовували для знешкодження ворога (звідси походження назви). Щоб знищити ворога, вдавалися до різних способів: підливання мертвою водою, підкидання предметів, що мали знакову символіку біди, смерті. Силу ворога можна було заворожити, кохання – приворожити. В Україні ворожбою, знахарством займалися чоловіки й жінки, які знали на приворот. або відворот. зілля, небес. світилах тощо. Християнство забороняло В., оскільки знати своє майбутнє – гріх, це зв'язок із нечистою силою. Як протидія приворожінню, чаруванню виникла система замовлянь, відмовлянь, викачування від наслання, уроків, пристріту. Люди й самі вдавалися до ворожінь, передбачень: на Святий вечір, Новий рік ворожили про врожай, добробут. Про заміжжя, судженого ворожили на Катерини (7 грудня), Андрія (13 грудня), Купала (7 липня) та в ін. дні. У нар. культурі існувало чимало вірувань про можливість причарування коханого. До засобів чарування частіше вдавалися дівчата, рідше – хлопці. Існувало повір'я, що коли закохана дівчина йтиме слідом за парубком і набере трохи землі з його сліду, принесе додому й спалить у печі, хлопець любитиме її завжди. Інші вдавалися до приворот. зілля (тирлич, сон-трава, калина, любисток, лепеха, рута, м'ята), з якого готували відвари, напували ними хлопців, щоб приворожити або віднадити. Поширене вірування про ефективність В. за допомогою летючої миші. Любовні чари в народі не схвалювалися, чарівників намагалися обминати. Найбільшого значення у В. надавалося слову, яке, сказане у певний час, діяло магічно. Ворожбити, чорнокнижники діяли здебільшого через слово. В. знайшло відображення у творах Т. Шевченка, П. Куліша, Марка Вовчка, Панаса Мирного, О. Кобилянської, Лесі Українки. Серед козаків було багато характерників-ворожбитів, котрих, мовляв, куля не брала, які плавали на свитках, бурках, погоню відвертали, малювали на стіні човен і перепливали на ін. берег. Традиц. світоглядні уявлення про погані очі, лихе чи добре слово, перехід дороги, насилання на людей, тварин, В. про долю побутували у дещо прихов. формі у 20 ст. Віра в магічну силу

природи, речей, слова, невідворотність долі поширені в Україні і загалом у світі. Уявлення про насилання «уроків», псування життя, вкрадення щастя, здоров'я поширені й зараз. Люди шукають протидії злу з допомогою вогню, свічки, свячених хліба, води, рослин тощо. ЗМІ повідомляють про «чудеса» знахарів, цілителів, ворожок, де еклектичні уявлення про етнічні, християн. елементи об'єднані в обіцянках допомоги стражденим. Сучасні ворожбити мають з цього неабиякі прибутки. Форми традиц. В., що дійшли до нас від пращурів, набули політ. інновацій. Традиц. й новітні вірування тісно переплелися. Основа традиц. форм В. залишається сталою.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Вінніпег, 1981;
2. Борисенко В. Вірування у повсякденному житті українців на початку XXI століття // Етнічна історія народів Європи. К., 2003. Вип. 15.

Бібліографічний опис:

Ворожіння / В. К. Борисенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29764>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).